

NAROZENÍ JEŽÍŠE Z NAZARETA



O Ježíšově narození vypráví pouze 2 evangelia: Matoušovo a Lukášovo. Obě ale tuto tematiku zpracovávají s rozdílným záměrem.

LUKÁŠ píše své evangelium pro křesťany z pohanství. Jeho záměrem je **přiblížit pohanům Ježíše**, který přišel pro všechny lidi. Využívá k tomu například i rodokmen, který je uveden před popisem událostí narození. **Ježíšův rodokmen** podle Lukáše obsahuje 11 x 7 generací a vede až k Adamovi. Pohané totiž nemohou odvozovat svůj původ od Abraháma jako Židé, proto bylo potřeba ukázat Ježíšův původ až k Adamovi. Vyjmenování předci jsou tu tedy uvedeni pouze ilustračně, aby Lukáš upozornil na to, že Ježíš je jeden z mnoha Adamových dětí, stejně jako kterýkoliv pohan.

Pomocí zmínek o císaři i místodržiteli v Sýrii se Lukáš pokouší zařadit Ježíšovo narození do skutečných dějin světa. Jde mu o to, zdůraznit **historičnost** tak závažné události. Své údaje pravděpodobně převzal z tradice. Do jaké míry si je ověřil a zda je vůbec ještě ověřit šlo, to už se nedozvíme. Popisuje pouze Ježíšovo narození, andělském zvěstování pastýřům a návštěvu pastýřů u Ježíše. Zcela vynechává hvězdu, mudrce z Východu i útěk do Egypta.

MATOUŠ je Žid vzdělaný v Písmu a zná dobře i jeho tehdejší výklady. Své evangelium píše pro křesťany, kteří jsou také Židé. Může si proto dovolit předpokládat jejich znalosti o tehdejších učení i židovských poměrech. Tyto znalosti už ale chybí dnešním čtenářům, proto je Matoušovo evangelium tak těžké na pochopení.

Ježíšův rodokmen

Vezměme si na příklad **Ježíšův rodokmen** uvedený hned na začátku evangelia. Matouš jej uspořádal se zarážející pravidelností.

- 14 generací od Abraháma po Davida,
- 14 generací od Davida po Babylonské zajetí a
- 14 od zajetí po narození Mesiáše.

Nedá se předpokládat, že by Matouš nevěděl, že mezi Davidem a babylonským zajetím bylo 400 let, zatímco mezi zajetím a narozením Mesiáše 600 let. Stejný počet pokolení je tedy nepravděpodobný. Co ale, jestli chtěl Matouš za pomoci této symetrie ukázat něco jiného. Například, že dějiny mají svůj přesný plán a narozením Ježíše došlo k jejich vyvrcholení. Že **cílem veškerých dějin je Mesiáš**.

Součástí Matoušova rodokmenu jsou také 4 ženy, ale žádné významné Židovky (třeba Sára nebo Debora). Jsou to 4 pohanky: Rachab, Rúth, Támar a žena Uriášova – Batšeba (*kteřou si vzal za ženu David*). Tyto 4 cizinky jsou dokladem toho, že **dějiny izraelského národa jsou otevřeny i pro pohany**.

U Matouše hned po rodokmenu najdeme nápis, který v řečtině zní: „*biblos geneseos Jesou Christou*“ – tedy **příběh o původu Ježíše Krista**. V českém překladu je tento nadpis přeložen jako tajemství nebo příběh, ale tím nám úplně zakryje skutečnost, že stejný nadpis můžeme najít také na začátku řeckého překladu Starého zákona (tzv. Genesis). Tam se vypráví o vzniku nebe a země v mnoha zajímavých obrazech, o kterých dnes již také nikdo netvrdí, že přesně popisují skutečnou historii. Matouš tedy nechce vyprávět o narození Ježíše Krista jako historii, ale spíše se zaměřuje na teologické pravdy. K jejichž vyjádření ovšem používá dobové prostředky.

Chápání Mesiáše v Palestině

Většina izraelského národa očekávala Mesiáše, který se stane panovníkem již v tomto čase. Přemůže Římany a obnoví Davidovo království. Ve starém zákoně, například u Izajáše, sice najdeme zmínky o Mesiáši, který založí nové království v srdcích lidí, ale tyto zmínky se do lidových představ nedostaly. Lidé čekali a hledali Mesiáše bojovníka, vojevůdce a pozemského krále. A Ježíš to věděl. Proto učedníkům zakazoval hovořit o něm jako o Mesiáši. Také se nechtěl nechat provolat za krále a raději odešel, když se k tomu po rozmnožení chlebu začalo schylovat. Však ani apoštolové neměli k představám o brzkém Ježíšově panování daleko. Vidíme to například ve snaze Zebedeových synů a jejich matky obsadit si vedoucí místa v budoucím Ježíšově království.

Teprve **po zážitku zmrtnýchvstání** pochopili apoštolové, kým Ježíš skutečně je. Přestože nezaložil světovou říši a nestal se jejím panovníkem, pochopili učedníci, že Jeho království je neviditelné a trvá mezi lidmi, pokud se vzájemně milují. Když se tedy apoštolové zbavili prvotního strachu a především po seslání Ducha svatého začali zvěstovat Ježíše jako Mesiáše, Spasitele a Božího Syna.

Také Matouš chtěl ve svém evangeliu hlásat, že Ježíš je Mesiáš. Jenomže jak, když Boží pomazání a poslání není vidět? Matouš tedy použil **DĚJINY JEŽÍŠOVA DĚTSTVÍ**, ve kterých nám nechtěl odpovídat na otázku JAK TO BYLO, ale chtěl ukázat, že **Ježíš je Boží Pomazaný – Mesiáš**.

*Tady uděláme malou odbočku. Existují určité obrazy, které sice nejsou reálné, ale vyjadřují něco skutečného, co není vidět. Když chtěl malíř ve středověku nakreslit Krista nebo některého svatého, nakreslil mu jednoduše svatozář. Pro jiné světce byly charakteristické zase jiné atribut: pro Petra klíče od Božího království, pro panny bílá lilie a tak podobně. Mohlo se také stát, že dotyčný světec tyto věci v životě v ruce nedržel. Nikdo však neobviní malíře, že lže. Prostě si řekneme, že používají dobové symboly. My dneska také používáme mnoho takových symbolů. Například počet hvězdiček u hotelu označuje jeho úroveň a když se o někom řekne, že je nositelem Nobelovy ceny, myslí se tím, že objevil něco velmi přínosného pro lidstvo. To jsou zase naše dobové symboly. A Matouš takových tehdejších symbolů používal mnohem více, než si vůbec dokážeme představit. Jedním z nejdůležitějších symbolů je: **Ježíš je Mojžíš č.2. a proto je skutečný Mesiáš**. To se snaží ukázat mnoha způsoby.*

Ježíš byl mezi prvními židokřesťany chápán jako druhý Mojžíš. **MOJŽÍŠ** byl totiž považován za největšího proroka. Dt 34,10: „*Nikdy však již v Izraeli nepovstal prorok jako Mojžíš, jemuž by se dal Hospodin poznat tvář v tvář, se všemi znameními a zázraky...*“

- **On vyvedl národ na svobodu**
- **On přijal Desatero**
- **On uzavřel smlouvu s Hospodínem jménem celého národa**

A tento Mojžíš slíbil Izraelitům, že: Dt 18,15: „**Hospodin, tvůj Bůh, ti povolá z tvého středu, z tvých bratří, proroka jako jsem já. Jeho budete poslouchat**“.

Židé proto s tímto slíbeným Mojžíšem č.2 počítali jako s Mesiášem. Nemůžeme se proto divit, že když chtěl Matouš ukázat Ježíše jako Mojžíše č.2, popsal jeho narození podle vzoru Mojžíšova narození. Narodil-li se někdo stejně jako Mojžíš, pak je to Mojžíš č.2. Tak to alespoň chápali jeho současníci. O narození Mojžíše už ale my dneska nevíme téměř nic. Matouš totiž čerpal ze starých příběhů, které se učily spolu s knihami Písma. Podobnost se přímo nabízí:

- Mojžíšův otec Amram vyhnal svou těhotnou manželku z domu, když faraón přikázal zabít všechny novorozené chlapce. Napomenula jej jeho vlastní dcera, která ho upozornila, že jako spravedlivý muž bude příkladem i pro ostatní. Teprve potom vzal Amram svou ženu zpět. (midraš Exodus)
- Také Josef chtěl nejprve těhotnou Marii poslat pryč, ale po upozornění anděla, si ji vzal k sobě zpět.

Tajemné početí

Početí Bohem bylo známé už dříve. O Budhovi se například vyprávělo, že se narodil po té, co všemi tvory uctívaný Bodhisattva vstoupil do těla jeho matky jako mladý slon se 6 kly. Matku římského císaře Augusta zase podle starých záznamů zapsaných Suetoniem, navštívil v Apollonově chrámu had a ona otěhotněla.



Marii podle Písma zastínil Duch svatý. Je to vyjádření sice nesporně vznešenější, ale máme mu věřit jen proto, že v něm nevystupují sloni a hadi? To bychom si to pěkně zjednodušili. Je potřeba si uvědomit, že biologický průběh početí tady nemá význam. Ježíš není Boží Syn proto, že nemá biologického otce. Jako skutečný člověk by mohl mít i Ježíš biologického otce. Je Bohem proto a jenom proto, že jeho JÁ, tedy to nejnvtřnější co v něm je, je JÁ

Božího Syna. Boží Syn je součástí Boží Trojice a existuje pouze ve vztahu k Otci a Duchu svatému. Nyní na sebe přijal lidské tělo a stal se člověkem. Teprve po Zmrtnýchvstání apoštolové

pochopili, že Ježíš byl Boží Syn již od samého počátku – tedy od početí. Proto tento okamžik Matouš také zdůraznil a naznačil **tajemný Boží zásah**.

Další události

Klanění mudrců, útěk do Egypta a vraždění neviňátek nalezneme pouze u Matouše. Je málo pravděpodobné, že šlo o skutečné události. Zkusíme si to zdůvodnit:

- **Nehovoří o nich Lukáš** a ten by určitě nevynechal tak důležitou událost, která byla spojena přímo se skutečným židovským panovníkem
- **Herodova nedůvěřivost byla veliká**, takže pokud šlo o nějakého nově narozeného židovského krále, určitě by se nespolehal pouze na neznámé mudrce. Určitě by si novorozené dítě lépe pohlídal
- **Pověstná byla také Herodova krutost**, takže i vyvraždění neviňátek by byl Herodes schopen. Nehovoří o tom však žádné mimobiblické prameny, které rozhodně Herodovy nakloněny nebyly a určitě by nevynechaly příležitost pořádně ho před dějinami očernit.

Je tedy pravděpodobné, že tyto pasáže jsou spíše **teologické** než historické. Mají nám ukázat nějakou neviditelnou skutečnost, a ne popsat přesně, jak se to stalo.

Hvězda a mudrci

- U Mojžíše prorokovali jeho narození znalci Písma. Ti předpověděli, že se narodí hebrejský chlapec, který zničí vládu Egypta a Izraelity učiní mocnými. Tento výrok faraóna polekal a proto poručil vhodit všechny izraelské chlapce hned po narození do řeky a tak je usmrtit.
- Ježíšovo narození zase předpověděli mudrci z Východu. A současný vládce Herodes, když se to dozvěděl, dal pobít všechny betlémské chlapce.



Tedy jasná paralela, která má ukázat, že **Ježíš je Mojžíš č. 2**.

Proč zrovna mudrci? Vysvětlení je hned několik:

- Moábský prorok Bileám přivolaný moábským králem, aby proklet Hospodina a Izraelity, je donucen žehnat jim. A ve svém třetím požehnání říká: „**Vyjde hvězda z Jákoba, povstane žezlo z Izraele**“ (Nu 24,17). Znalci hvězd byli tzv. „*magoi*“ – příslušníci perské kněžské třídy, kteří se **vyznali v hvězdopravectví** a vykládání snů. Teprve později se začalo používat „*králové*“, protože dary, které přinesli, jsou ve Starém zákoně pokládány za královské.
- **V roce 66 skutečně přišli z Persie mudrcové** na základě předpovědi z hvězd. V Neapoli navštívili císaře Nerona, vzdali mu úctu jako světovému králi a jinou cestou se vrátili zpět.
- Hvězda, která mudrce vedla, je někdy vykládána jako **konjunkce Jupitera se Saturnem**. Jupiter byl hvězdou světového vládce a Saturn byl považován za hvězdu Palestiny. Obě se společně vyskytly v souhvězdí Ryb v roce 7 př.Křistem a to hned třikrát. Souhvězdí Ryb je znamením konce doby, takže tato událost se mohla vykládat také jako proroctví, že se v Palestině narodil světový vládce poslední doby. Přestože teorie o konjunkci je hodně zastávána i mezi vědci, je nepravděpodobně, že by Matouš nerozeznal konjukci od veliké hvězdy, o které píše.

V každém případě **mudrci představovali pohanství**. Matouš tedy chce říci, že samotní pohané zvěstují židovskému národu narození jeho Mesiáše. Tato zmínka odpovídá také době, ve které bylo Matoušovo evangelium napsáno. Tehdy totiž v církvi začali pomalu převažovat pohano-křesťané nad žido-křesťany.

Útěk do Egypta

Také tento příběh je podobný Mojžíšovu příběhu.

- Mojžíš musel z Egypta uprchnout a teprve, když v Egyptě zemřeli všichni, kdo usilovali o jeho život, sdělil mu anděl, že se může vrátit (Ex 4,19).
- Stejný osud potkal i Mojžíše č.2 – tedy nově narozeného Ježíše. Josefovi anděl ve snu přikázal, aby vzal dítě i jeho matku a odešel s nimi do Egypta. Teprve po Herodově smrti jim oznámil, že se mohou vrátit do Izraele.



Závěr

Co je ale důležité: Ježíš je Mojžíš č.2. a proto je pravý Mesiáš. To se snaží Matouš dokázat a proto popisuje Ježíšovo narození tak, aby co nejvíce odpovídalo narození Mojžíše.

O narození Mesiáše bylo možné se dozvědět z Písma. Matouš často opakuje: „**Neboť tak je psáno u proroka**“. Ovšem jenom znát nestačí. Znalci Zákona znali hebrejská Písma se všemi jejich proroctvími mnohem lépe než my dnes. A přesto Ježíše nepoznali. Protože jen o těch, kteří se vydali na cestu platí: „*A hle, hvězda, kterou viděli na východě, šla před nimi, až se zastavila nad místem, kde bylo to dítě... Vešli do domu a uviděli dítě s Marií, jeho matkou.; padli na zem a klaněli se mu...*“ Mt 2,9-11.

JEŽÍŠOVO DĚTSTVÍ

Evangelia o dítěti Ježíši

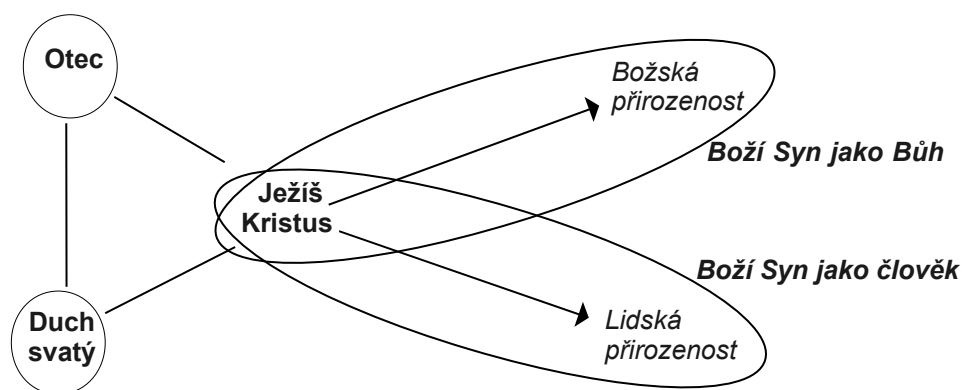
MATOUŠOVO evangelium vykreslilo krásný „**obraz Ježíšova původu**“. Je zajímavý, plný děje i lidí. Mnohem spíše ale za těmito výjevy musíme hledat bohatou symboliku, která vychází z dobové židovské tradice, než skutečnou historii.

LUKÁŠŮV „**obraz Ježíšova narození**“ je mnohem střízlivější a pravděpodobně také více odpovídá skutečnosti. Ježíšovo narození je také doplněno tradičními obřady: obřezání, uvedení do chrámu a očištění matky, bez kterých si narození židovského dítěte ani nelze představit. Odkud Lukáš čerpal, nevíme. Někteří starověcí spisovatelé tvrdí, že přímo od Ježíšovy matky Marie.

Pro spojení Ježíšova narození a jeho veřejného působení také uvedl jeden příběh z Ježíšova dětství. **Dvanáctiletý Ježíš putuje s rodiči na svátky do Jeruzaléma**. Při návratu si Maria s Josefem všimnou, že není s nimi a když se pro něj vrátí, naleznou ho v chrámu, jak diskutuje s učenci a vykladateli Zákony. V diskusi se jim vyrovná moudrostí a porozuměním a proto nad ním všichni žasnou. Bez velkých řečí se však podrobí svým lidským rodičům a jen poznámkou o Otci, jakoby chce naznačit svůj božský původ.

Ježíš: Bůh i člověk

Jak si ale představit Ježíše jako 2.božskou osobu. Ve starověku se teologové hodně zabývali právě tímto problémem. Dospěli k tomu, že Ježíš je **jediná osoba ve dvou přirozenostech**: lidské a božské, které se navzájem nemísí ani neomezuji.



POZNÁNÍ

Jako Bůh má tedy **neomezené poznání** - jako člověk má poznání **dobrovolně omezené** pouze na znalosti toho, co je potřebné pro naši spásu. Sám přiznává, že některé věci prostě neví a že jejich znalost přísluší pouze Otci. Mk 13,32: „*O onom dni či hodině neví nikdo, ani andělé v nebi, ani Syn, jenom Otec*“. Toto dobrovolné omezení vědění je podobné jako v Písmu. Také Písmo je neomylné pouze v tom, co se týká naší spásy. I o Ježíši (*jako vtěleném Slovu*) platí totéž. Nezjevuje člověku úplně vše, ale to co zjeví je spolehlivé a neomylné.

VŮLE

V Ježíši je dvojí vůle: vůle Boží a vůle lidská. Tyto dvě vůle si ale neodporují, protože obě chtějí totéž – spásu člověka. Jejich jednota, tedy společný cíl, je zaručen Ježíšovou poslušností. Ten

v sobě sjednocuje vůli Boží i lidskou. Proto se tedy Ježíšova poslušnost tolik zdůrazňuje a o Ježíši se říká, že byl: „**poslušný až k smrti**“.

Zkusme si nyní uvědomit plný dosah toho, že Bůh se stal člověkem. Že na sebe vzal lidství. Co to znamená? Nejenom to, že nehmotný Bůh má najednou hmotné tělo. S tím tělem na sebe vzal také všechny lidské nedokonalosti. Ke svému životu již nezbytně potřebuje vzduch, vodu, jídlo. Prožívá lidské city – zármutek, smutek, úzkost, strach. Jako člověk také není vševědoucí, tak daleko se Bůh člověku přiblížil. Ježíšovo lidství je tedy naprosto dokonalé. Je člověk se vším všudy.

Dříve si lidé příliš hlavu nelámali tím, co si o sobě Ježíš myslel, co o sobě věděl a podobně. S rozvojem psychologie se ale začalo uvažovat také o psychologii Ježíše. Jestliže byl skutečný člověk, můžeme na něj vztáhnout také všechny **zákonitosti lidského vývoje**? Jestliže byl Ježíš skutečný člověk (*a my věříme, že byl*), pak se jeho vědomí sebe jistě podřídlilo lidskému vývoji.

- To tedy znamená, že když se **narodil**, považoval sám sebe za jakousi součást své matky. Ona pro něj znamenala celý svět. Dávala mu jídlo, teplo a hlavně bezpečí. Svě vlastní nezávislé JÁ si začal uvědomovat mezi 2. a 3. rokem jako i ostatní děti, které začínají častěji používat slůvko NE a JÁ.
- Období věku **předškolního a mladšího školního** věku je relativně šťastné. Dítě se cítí plnoprávným členem své rodiny, blízkého společenství dětí i dospělých. Toto období kazí svými požadavky pouze učitelé. Lze předpokládat, že i Ježíš se v této době učil číst, učil se nazpaměť některé pasáže z Písma a podobně, jak to bylo tehdy běžné.
- Pak přichází **dospívání**. Většinou to bývá kolem dvanáctého roku. To už mladý člověk začíná sám hledat odpověď na otázku: „**KDO JÁ JSEM ?**“. Od této doby začíná mladý člověk na sobě pracovat sám, a za to, kým se stane už také nese sám odpovědnost. Výchova rodiči nebo jinými lidmi přestává být tím nejdůležitějším vlivem. Pravděpodobně také Ježíš si v tomto věku začal hlouběji uvědomovat svou totožnost. Začal se vyrovnávat s tím, že je Božím Synem a že má k Bohu přeci jenom blíže, než kdokoliv jiný (*rodiče nevyjímaje*).

Jak se v dospívání Ježíš vyrovnával se svou rolí Božího Syna a zároveň syna lidského, nevíme. Evangelia nám o tom další zprávy nepřinášejí. Ukazují nám až Ježíše dospělého, vyrovnaného, který je si **vědom svého Božího synovství** a je **připraven plnit Otcovu vůli**.

JEŽÍŠOVY ZÁZRKY

Apokryfní evangelia: podle Tomáše a pseudoevangelium Matoušovo vypráví, že Ježíš konal zázraky již od dětství. Jsou to patrně jen **lidová vyprávění**, kterým nelze přikládat význam. O tom, že Ježíš patrně konal zázraky ve své rodině již dříve, lze však soudit z příběhu o svatbě v Káni. V Janově evangeliu je svatba v Káni uvedena před začátkem veřejné Ježíšovy činnosti. Když dojde svatebčanům víno, řekne to Maria Ježíši. Pak jde poučit služebníky, co mají dělat. Jakoby věděla, co přijde...